

ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНЕ ПРАВО ЯК ОДНА З ЧАСТИН ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА

У статті порушуються питання особливостей телекомунікаційного права як одна з частин інформаційного права у правовій системі України. Розглядаються доцільність визначення основних принципів телекомунікаційного права як складової частини інформаційного права.

Ключові слова: *інформаційне право, телекомунікаційне право, особливості, основні принципи.*

В статье поднимаются вопросы особенностей телекоммуникационного права как одной из частей информационного права в правовой системе Украины. Рассматривается целесообразность определения основных принципов телекоммуникационного права как составной части информационного права.

Ключевые слова: *информационное право, телекоммуникационное прав, особенности, основные принципы,*

The article raises questions features telecommunication law as one part of information law in the legal system of Ukraine. We consider the feasibility of defining the basic principles of telecommunications law as part of the Information Law.

Key words: *information law, telecommunications law, especially the basic principles.*

Постановка проблеми. Регулювання правових відносин які виникають у громадянському суспільстві в середовищі засобів масової інформації й Інтернету – це особливий вид діяльності, що виражається в здійсненні органами держави всіх трьох гілок влади організаційних, юридичних та фактичних дій, спрямованих на ефективне інформаційне забезпечення державних і бізнес-структур; етнічних, національних, релігійних об'єднань; партій та інших політичних та громадських організацій; сім'ї; особи. Принцип поєднання публічних і приватних інтересів у інформаційній сфері виявляється в тому, що держава повинна встановлювати правила, які передбачають однакові умови для всіх суб'єктів громадянського суспільства. Водночас інформаційна сфера включає не тільки інформаційні потоки, але й технологічне середовище передачі інформації, що охоплюється поняттям телекомунікаційної системи.

Аналіз досліджень даної проблеми. Різні аспекти телекомунікаційного та інформаційного законодавства тією чи іншою мірою висвітлювались в роботах українських та зарубіжних вчених-адміністративістів: В.Б. Авер'янова, С.С. Алексеева, І.Л. Бачило, Ю.П. Битяка, О.А. Банчука, С.Т. Гончарука, І.П. Голосніченка, А.М. Гулеміна, Є.В. Додіна, Л.В. Ковалюк, В.М. Клочкова, А.Т. Комзюка, І.В. Март'янова, О.І. Остапенка, В.Ф. Опришко, І.М. Пахомова, А.А. Пухтецької, К.М. Рудой, Ю.С. Шемшученка, Е. Шмідт-Ассманна, Е. Юра та інших.

Однак динамічні зміни у сучасному інформаційному просторі викликають необхідність їхнього комплексного аналізу з позиції юридичної науки, яка поки ще не виробила чіткі теоретичні позиції формування правових засад регулювання правовідносин, які виникають в телекомунікаційній сфері. Ці обставини викликають необхідність пошуку і вибору комплексних підходів у наукових дослідженнях присвячених правовому регулюванню інформаційного обміну з погляду на адаптацію законодавства Європейського Союзу у правову систему України.

Метою даної статті є вироблення теоретичних підходів до визначення особливостей телекомунікаційного права як одної з частин інформаційного права у правовій системі України.

Виклад основного матеріалу. Регулювання інформаційної діяльності як людської діяльності, пов'язаної з передачею інформації в технологічному середовищі, тобто із застосуванням сучасних технічних засобів, викликано рядом особливостей [1].

Інформаційного права в якості основних ознак що складають галузь права охоплює: предмет (відносини взаємодіючих суб'єктів) і предметну сферу (усю сукупність норм, що регулюють порядок відносин суб'єктів), як одну складову, метод регулювання відносин у даній предметній області, як другу складову. Галузеву специфіку норм інформаційного права, відображають крім інших ознак, також основні засади, основоположні ідей (загальні принципи) [2].

Відповідно, для вирішення питання про наявність передумов формування телекомунікаційного права необхідно визначити специфічні суспільні відносини, їх своєрідність, склад, наявність правових норм, принципи, методи регулювання [3].

Питання про можливість оформлення телекомунікаційного права, як єдиного блоку висловлювався у 70 роки ХХ століття, з появою електронно-обчислювальних машин (ЕОМ) й автоматизованих систем управління (АСУ).

Правове регулювання в АСУ повинне бути в першу чергу спрямоване на організацію інформаційних потоків. Правова регламентація інформаційних потоків повинна включати в себе і регламентацію збору та передачі даних з урахуванням роботи ЕОМ у реальному масштабі часу і в режимі пакетної обробки даних. [2].

Тривалий період часу дослідження проблем правового регулювання телекомунікацій обмежувалися управлінською сферою та питаннями правового регулювання побудови систем, обробки інформації в автоматизованих системах управління (АСУ).

Сучасні зарубіжні дослідники виділяють телекомунікаційне право в науковій і освітній сферах. Так зокрема, Деян Міленкович дотримується позиції, що «Інтернет технологічна інфраструктура, яка поширює інформацію» [2].

Ганс Кляйнштойбер вважає, що в першу чергу «Інтернет – продукт технічних рішень, які приймаються не органами державної влади чи органами управління» [2].

Ніко ван Ейк вважає, що «Інтернет – це насамперед технологія, тобто мережа, що забезпечує здійснення комунікацій» [2].

Д. Кахира вважає інформаційне право як проміжне між приватним і публічним. Розмежовуючи приватну і публічну сфери інформаційного права, автор відносить телекомунікації та Інтернет до послуг зв'язку в складі публічної сфери інформаційного права [2].

Зарубіжна практика застосування телекомунікаційного законодавства впливає на формування спеціалізації бізнес формувань.

В якості навчальної дисципліни телекомунікаційне право викладається у багатьох юридичних вузах США, Англії, Австралії, Японії, Франції, Канаді. Окрім розвиненого телекомунікаційного законодавства існують спеціальні навчальні курси по вивченню телекомунікаційного середовища з юридичної точки зору. Навчання будується в двох основних напрямках. Студенти-юристи вивчають телекомунікаційне право, як правову дисципліну поряд з технічними дисциплінами: інформатикою, інформаційними технологіями. Студенти гуманітарних і інженерних спеціалізації (журналісти, зв'язківці, електротехніки та інші) поряд з основною спеціальністю вивчають телекомунікаційне право, що застосовується у сфері їх майбутньої діяльності.

Видовий об'єкт інформаційних і телекомунікаційних відносин єдиний – інформація. Заміна традиційних комунікативних процесів телекомунікаційним обумовлює необхідність наявності посередника і регулювання відносин як з приводу повідомлення (змісту) – в інформаційній та з приводу сигналу (трафіку) – в телекомунікаційній сферах. Відрізняючись від інформаційного права тим, що має справу тільки зі спеціальною формою інформації – трафіком, телекомунікаційне право займає місце в системі інформаційного права.

Аналіз законодавства показує, що завдання регулювання телекомунікаційних відносин не вирішується в рамках традиційних галузей законодавства [4]. Норми розкидані по різних галузях і нормативним актам, можна об'єднати в кілька предметних сфер телекомунікаційного права доповнивши, необхідної аргументацією [5; 6].

1. Ліцензування та контроль телекомунікаційної діяльності. Отримання спеціального правового статусу телекомунікаційним оператором крім традиційних громадянських і адміністративних правовідносин з приводу реєстрації юридичної особи та отримання ліцензії передбачає обов'язкову процедуру введення (виведення) в експлуатацію телекомунікаційного об'єкта. Якщо відносини з приводу реєстрації та ліцензування носять разовий характер, то відносини з приводу введення і експертизи об'єктів носять систематичний характер. У цілому ця група відносин носить характер приготування до основної телекомунікаційної діяльності в аспекті забезпечення неперервності подання та отримання інформації.

2. Створення та експлуатація телекомунікаційної інфраструктури. Проектування, будівництво телекомунікаційних мереж має свою особливу специфіку. Відносини, суміжні з відносинами у сфері капітального будівництва, що виникають в ході самостійного розвитку власної мережі окремими підприємствами, лише частково регулюються законодавством про будівництво. Значна частина таких відносин розглядається сторонами в рамках цивільного права. Однак виникають питання з приводу правового регулювання доступу для розміщення (монтажу) мереж на об'єктах міської інфраструктури, будівлях, спорудах. Логічно віднесення їх до телекомунікаційних відносин, оскільки основний їх зміст – доступ для розміщення телекомунікаційної інфраструктури (устаткування, мереж), підтримання мереж у технологічному режимі готовності до виконання функцій передачі інформації, безпосередньо передують наданню послуг.

Водночас потребує спеціального регулювання телекомунікаційні ресурси як технологічні об'єкти телекомунікаційної інфраструктури. Особливим видом відносин необхідно вважати відносини з приводу видачі (отримання) спеціальних телекомунікаційних ресурсів (нумерації, адресації, радіочастот). В даному випадку основну роль грає правовий статус відповідного ресурсу.

Нумерація телефонних мереж – має національний статус.

Радіочастотний ресурс, включаючи орбітально-частотний ресурс, – національний ресурс, реєстрація якого передбачена на міжнародному рівні.

Нумерація та адресація комп'ютерних інформаційних мереж – міжнародний правовий ресурс, часткова правовий захист якого передбачена на національному рівні.

Значні особливості правового регулювання пов'язані з володінням, використанням і обігом ресурсів. Доцільно відзначити, що телекомунікаційний оператор, в процесі надання послуг, частину ресурсу «передає» абоненту, іншу використовує безпосередньо для службових цілей.

Відносини даного типу можна вважати специфічними, оскільки повних аналогів їм у практиці не має, а існуюча парадигма правового регулювання технологічного ресурсу не враховує перерахованих особливостей. Блок правових норм, який регулює телекомунікаційні ресурси, є основним у формуванні системи телекомунікаційного законодавства.

3. Надання платних послуг – основа економіки телекомунікаційної діяльності є предметною сферою цивільного права.

На практиці в телекомунікаційній сфері є приклади (мобільний зв'язок), нездатності або неможливості регулювати послуги цивільними правовими засобами. Варіантом формалізованого участі регулятора в наданні послуг є норми про універсальну послугу, ціна і номенклатура, якої визначається регулятором відносин (державою). Суб'єкти відносин з приводу надання універсальної послуги переважно не мають відношення до держави.

Враховуючи такі фактори, проблематично віднесення даного виду відносин виключно до адміністративних або цивільних. Чинне телекомунікаційне законодавство частково вирішує дану проблему, включаючи в предметну сферу відносин з приводу універсальної послуги. Вирішенням питання є формування в законодавстві норм, що регулюють правовий режим всіх телекомунікаційних послуг[2;7].

В окрему групу можна виділити відносини з приводу функціонування мережі Інтернет. Поєднання телекомунікаційної та мовної технологій з інформаційними ресурсами, необхідність врахування різних правових режимів та юрисдикцій, що відзначається практично всіма дослідниками в інформаційній сфері, дозволяє виділяти Інтернет право в окрему самостійну групу норм. [8]. Однак ці норми, незважаючи на предметну самостійність, зумовлюють інформаційно-телекомунікаційні відносини.

Розглянуті групи норм утворюють окремі блоки, володіють відносно самостійним по змісту і наслідкам економічним значенням, знаходять часткове закріплення у вигляді окремих глав або розділів національного законодавства [9]. Формування декількох самостійних груп суспільних відносин, законодавчих блоків і відповідних правових норм, передбачає наявність кількох правових інститутів [10; 11]. Відповідно із зазначеного погляду телекомунікаційне право в цілому необхідно розглядати як правовий інститут інформаційного права.

Висновки. Існуючі предметні особливості нормативно-правових актів щодо обміну інформацією, захист персональних даних, використання інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж визначають наявність самостійних правових інститутів, які виникли в результаті інформаційно-технологічного впливу на всі сфери людської діяльності, що і є головним об'єктом інформаційного законодавства. Визначення завдань та основних принципів телекомунікаційного права як складової частини інформаційного законодавства України дають можливість визначити методологію прогностико-аналітичних досліджень у інформаційній сфері. Це у свою чергу визначає методи дослідження соціальних явищ, які, по-перше, відповідають самому об'єкту дослідження, тобто адекватні природі самого досліджуваного явища, а, по-друге, дають теоретичне уявлення про систему методів дослідження конкретного явища, що треба сприймати як теорію, звернену до практики дослідження.

Література

1. Е. Шмідт-Ассманн. *Загальне адміністративне право як ідея врегулювання: основні засади та завдання систематики адміністративного права* / Е. Шмідт-Ассманн; [пер. з нім. Г. Рижков, І. Соїко, А. Баканов]; від. ред. О. Сироїд; -2-е вид. перер. та доп. – К.: «К.І.С.», 2008. – 552 с.
2. Волков Ю.В. *Суб'єкти телекомунікаційного права: автореф. дис. на соискание наук. ступени канд. юрид. наук : спец. 12.00.14 «Адміністративне право; фінансове право; інформаційне право»* / Ю.В. Волков. – Екатеринбург, 2006. – 26 с.
3. Мураховська Т.Є. *Формування нових галузей в системі права України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права, історія політичних і правових учень»* / Т.Є. Мураховська. – Харків, 2011. – 19 с.
4. Бачило И.Л. *Гражданское общество в зеркале Интернета* / И.Л. Бачило // [Массовая информация в Интернете: науч.-практ. конф. (Москва, 12-13 октября 2007г.)]. [Электронный ресурс] // Режим доступа : http://www.igpran.ru/about/subjects/center2/Konf/conference_abstracts.doc.
5. *Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI. Відомості Верховної Ради України, 2010, № 34, Ст.4818.*
6. *Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV. Відомості Верховної Ради України, 2004, № 29, ст.367.*
7. *Концепція розвитку законодавства України: Матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 23-24 травня 1996 р.)*. / За ред. В. Ф. Опришко [та ін.]. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 1996. – 507 с.
8. *Рада Європи: політико-правовий механізм інтеграції: навч. посіб.* / В.Є. Мармазов, І.С. Піляєв / За ред. Ю.С. Шемчука. – К.: Видавничий Дім «Юридична книга», 2000. – 467 с.
9. *Адміністративно-деліктне законодавство: Зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні* / Автор-упоряд. О.А. Банчук. – К.: Книги для бізнесу, 2007. – 912 с.

10. Пухтецька А.А. *Європейські принципи адміністративного права та їх запровадження в законодавстві України* : Дис... канд. наук: 12.00.07 / А.А. Пухтецька. – К., 2009. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/352461.html>

11. *Pravo administracyjne / Ura E. (red.). – Przemysl, Wyzsza szkola administracji izarządzania, 2008. – 641 p.*

УДК: 340.12 “18/19”

О.В. Забзалюк

Львівський державний університет внутрішніх справ

ІДЕЇ ФЕДЕРАЛІЗМУ СЕРЕДИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст. В ГАЛИЧИНІ

В статті аналізуються основні етапи становлення та розвитку ідей федералізму в українській політико-правовій думці Галичини зазначеного періоду, а також погляди найбільш відомих представників даного напрямку.

Ключові слова: автономія, федерація, федералізм, Галичина, „москвофільство”, „народовство”.

В статье анализируются основные этапы становления и развития идей федерализма в украинской политико-правовой мысли Галичины указанного периода, а также взгляды наиболее известных представителей данного направления.

Ключевые слова: автономия, федерация, федерализм, Галичина, „москофильство”, „народовство”.

The main stages of the federalism ideas incipience and development in the Ukrainian political and legal thought of Galicia of the mentioned period as well as views of the most prominent representatives of the given direction are analyzed in the article.

Key words: autonomy, federation, federalism, Galicia, „Russophilism”, „national populism”.

Постановка проблеми. Якщо проаналізувати українську історію, то можна відзначити, що проблема визначення територіального устрою України була чи не найактуальнішою у всі епохи, а її вирішення, як правило, супроводжувалося боротьбою прихильників федералістських та унітаристських підходів. Особливого значення ця боротьба набула в середині ХІХ – початку ХХ століття, в період національного та політичного відродження на українських землях, які на той час були складовими частинами двох імперій – Австрійської (Австро-Угорської) та Російської.

Сам факт, що частина українських земель опинилася поза межами російської імперії, мав для національного відродження українського народу в ХІХ ст. взагалі, а для самої австрійської України зокрема, дуже велике значення.

Метою даної статті є історико-правовий аналіз становлення та розвитку федералістських концепцій в Галичині в середині ХІХ – початку ХХ століття.

Стан дослідження проблеми. Звернення до ідей федералізму в українській політико-правовій думці має велику історію. Особливо цінними в цьому аспекті є праці видатних мислителів середини ХІХ – початку ХХ ст., таких як: В. Винниченко, В. Гнатюк, М. Грушевський, С. Дністрянський, Д. Донцов, Д. Дорошенко, М. Драгоманов, О. Ейхельман, С. Єфремов, О. Жилін, М. Костомаров, В. Кучабський, Л. Лашенко, В. Левинський, К. Левицький, В. Леонтович, І. Лисяк-Рудницький, В. Липинський, М. Лозинський, О. Лотоцький, О. Назарук, Ю. Охримович, В. Подолинський, П. Скоропадський, С. Сосенко, О. Терлецький, С. Томашівський, С. Шелухін, І. Франко, С. Ярославин та ін.

Сучасний стан досліджень даної проблематики представлений у працях О. Аркуша, Т. Андрусіяка, О. Бойка, Д. Бондаренка, С. Бостана, В. Верстюка, Л. Винара, С. Гедея, О. Головка, Я. Грицака, Л. Іванової, О. Копиленко, Г. Корольова, А. Коцура, І. Кресіної, М. Кугутяка, П. Лепісевича, Ю. Левенця, О. Любовець, Р. Метельського, Л. Могильного, Д. Морозова, І. Музики, Н. Попової, В. Потульницького, Т. Приймака, О. Реєнта, О. Салтовського, О. Скакун, В. Солдатенка, О. Сушинського, І. Терлюка, В. Тихонова, М. Томенка, І. Усенка, Ю. Фігурного, Ф. Шульженка, Д. Яневського, О. Ярмиша та ін.

Виклад основних положень. Кінець 40-х рр. ХІХ ст. відкрив нову сторінку і в історії галицьких українців. Почалась вона із так званої „весни народів”, що яскраво виразно торкнулась всіх народів, що населяли Австрійську імперію.

Непересічне значення для формування ідеології українського національного державотворення у Галичині було створення у Львові 2 травня 1848 р. першої української політичної організації – Головної Руської Ради – на чолі з єпископом Г. Яхимовичем.

Центральною політичною проблемою для Головної Руської Ради була боротьба за відокремленість польських земель від історичної Галичини і об’єднання її з Буковиною і Закарпаттям в окремий коронний